

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ПРОТОКОЛ СЛУХАНЬ У КОМІТЕТІ № 9

08 квітня 2024

у змішаному форматі
10 год. 00 хв.

м. Київ

ГОЛОВУЄ: Заступник голови Комітету Криворучкіна О.В.

ПРИСУТНІ члени Комітету: Голова Комітету Бондаренко О.В., голова підкомітету Овчинникова Ю.Ю.

ПРИСУТНІ члени Комітету в режимі відеоконференції: Лабунська А.В., Магера С.В., Матусевич О.Б., Чорний В.І.

ВІДСУТНІ члени Комітету: Василенко Л.В., Івахів С.П., Короленко-Усова В.Ю., Мандзій С.В., Нестеренко К.О., Прощук Е.П., Соха Р.В., Фельдман О.Б., Шахов С.В., Якименко П.В.

ПРИСУТНІ:

працівники секретаріату Воловенко О.П., Бережний Є.О., Войтович Л.В., Приліпко І.С., Решетилова Ю.Є.;

помічники-консультанти народних депутатів України – членів Комітету: Криворучкіної О.В. – Запорожець О.С., Козачок О.М., Мороз А.О., Сагайдак М.П.; Овчинникової Ю.Ю. – Горелова Н.С., Сіпєєв В.А.

ПРИСУТНІ в режимі відеоконференції:

працівники секретаріату: Лопушенко О.І. Михайленко Ю.О., Ярмоленко О.В.;

помічники-консультанти народних депутатів України – членів Комітету: Лабунської А.В. – Іванов С.Б.; Мандзія С.В. – Погребняк М.В., Василенко Л.В. – Бельо В.В.

ЗАПРОШЕНІ:

Політіс Христофорос – заступник Постійного представника ПРООН в Україні;

Шуляк Олена Олексіївна – народний депутат України, Голова Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування;

Шахматенко Роман – Керівник групи проєктів з енергетики та охорони довкілля, ПРООН;

Рябчин Олексій – старший науковий співробітник KSE;

Грипич Олена Сергіївна – Державний експерт експертної групи з питань Зеленого курсу, довкілля та зміни клімату Урядового Офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції;

Джигир Юрій Анатолійович – заступник Міністра оборони України;

Ситник Юрій Іванович – начальник управління екологічної безпеки Головного управління протимінної діяльності, цивільного захисту та екологічної безпеки Міноборони України, полковник;

Коваль Олег Володимирович – начальник Управління відчуження та утилізації надлишкового військового майна Міноборони України, полковник;

Сандей П'єр Карло (Pier Carlo SANDEI) – представник UNEP в Україні;

Міхалак Кшиштоф (Krzysztof MICHALAK) – представник ОЕСР (OECD);

Кейнхорст Юрген (Jürgen KEINHORST) – представник Федерального Міністерства екології, збереження природи, ядерної безпеки та захисту прав споживачів Німеччини;

Галат Іван – Перший секретар, дипломат з економічних питань Посольства Чехії в Україні;

Смаглюк Віталій – фахівець з економічних питань Посольства Чехії в Україні;

Єсікова Катерина – менеджерка з питань економічного співробітництва та розвитку Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні;

Суярко Катерина – юридичний спеціаліст ПРООН;

Антипов Владислав Ігорович – Голова Комітету підприємців з питань природокористування та охорони довкілля при Торгово-промисловій палаті України;

Зубович Ігор Олегович – тимчасово виконуючий обов'язки Голови Державної екологічної інспекції України;

Заруба Дмитро Васильович – заступник Голови Державної екологічної інспекції України;

Федоренко Олександр Вікторович – начальник Управління організаційної діяльності Державної екологічної інспекції України;

Сологуб Сергій Володимирович – начальник Державної екологічної інспекції Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області);

Шибко Дмитро Віталійович – заступник начальника Державної екологічної інспекції Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області);

Попов Максим Миколайович – радник Генерального прокурора;

Школьний Ігор – начальник відділу організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення в обласних прокуратурах Спеціалізованої екологічної прокуратури Офісу Генерального прокурора;

Замазєєва Ганна Володимирівна – Голова Державного агентства з енергоефективності України;

Новоселов Сергій – аналітик проекту ПРООН;

Циганок Людмила Василівна – президентка Професійної асоціації екологів України "РАЕВ";

Берзіна Світлана Валеріївна – президентка Всеукраїнської громадської організації "Жива планета";

Шафранова Олена Валеріївна – координатор коаліції громадських організацій "Досить труїти Кривий Ріг";

ЛУЗАН Світлана – представниця коаліції громадських організацій "Досить труїти Кривий Ріг";

Ярова Світлана Михайлівна – завідувач відділу оцінки впливів Директорату з питань економічної політики Офісу Президента України;

Мазурко Валентин Олександрович – головний консультант відділу оцінки впливів Директорату з питань економічної політики Офісу Президента України;

Салій Костянтин – представник Всеукраїнської спілки виробників будівельних матеріалів;

Орєхова Тетяна Вікторівна – доктор економічних наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин, декан економічного факультету Донецького національного університет ім. В. Стуса;

Печений Олексій – інженерний аналітик ПРООН;

Киричук Олег – представник ПРООН;

Гороховський Денис – представник ПРООН;

Гороховська Антоніна – представниця ПРООН;

Малков Михайло – координатор програм розвитку Продовольчої і сільськогосподарської організації (FAO UN) в Україні;

Казаріна Яна Віталіївна – представниця ЗЕмолодіжка Кривий Ріг;

Карнаух Карина Сергіївна – представниця ЗЕмолодіжка Кривий Ріг;

Квашук Ольга Олександрівна – представниця ЗЕмолодіжка Кривий Ріг;
Пінчук Олександр Михайлович – представник ЗЕмолодіжка Кривий Ріг;
Постолук Руслан Романович – представник ЗЕмолодіжка Кривий Ріг;
Солнцева Яніна Володимирівна – представниця ЗЕмолодіжка Кривий Ріг;
Усачова Вероніка – аналітикиня Руху "ЧЕСНО";
Белоусова Катерина – журналістка Руху "ЧЕСНО".

ПРИЄДНАЛИСЯ ДО ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ:

Герус Андрій Михайлович – народний депутат України, Голова Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг;
Краснолуцький Олександр Васильович – Перший заступник Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України;
Оспанова Сауле – представник Віденського офісу ОБСЄ (OSCE);
Денісов Ніколай – заступник директора Zoë Environment Network, Geneva;
Вейр Даг – директор Обсерваторії конфліктів і навколишнього середовища (CEOBS);
Гринчук Світлана Василівна – заступник Міністра енергетики України;
Кириченко Валентин Володимирович – державний експерт експертної групи з питань сталого розвитку Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства енергетики України;
Демиденко Андрій Олексійович – кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник відділення математичного моделювання довкілля Інституту проблем математичних машин та систем Національної академії наук України;
Гопчак Ігор Васильович – заступник Голови Державного агентства водних ресурсів України;
Бучко Володимир Анатолійович – Перший заступник Голови Державної служби геології та надр України;
Сату Ело – Радник з питань співробітництва Посольства Фінляндії в Україні;
Гончарук Олександр – Перший секретар з економічних питань Посольства України у Федеративній Республіці Німеччина;
Ілто Роман – Представник Посольства Швеції в Україні;
Вехмаанпера Паула – доктор технічних наук, представниця IMPEL Network;
Йордаан Марінус – представник IMPEL Network;
Колобродова Олена Володимирівна – представник Уповноваженого Верховної Ради України з соціальних та економічних прав;

Петрунін Дмитро Ігорович – начальник Управління енергоефективності Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України;

Нечипоренко Юлія Віталіївна – головний науковий консультант сектору фінансової політики та бюджетного законодавства відділу з питань економічного розвитку та фінансової політики Дослідницької служби Верховної Ради України;

Наврата Артем Ігорович – Директор Департамент видатків виробничої сфери Міністерства фінансів України;

Ляшок Сергій Анатолійович – начальник відділу видатків природних ресурсів та екологічної безпеки Департамент видатків виробничої сфери Міністерства фінансів України;

Андарак Роман Валентинович – Генеральний директор Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства енергетики;

Тарасенко Олександр Володимирович – керівник експертної групи Міністерства енергетики України;

Ставчук Ірина Іванівна – експертка з кліматичної політики;

Васильєва Наталія – координаторка Програми USAID "РАДА: наступне покоління", професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету ім. Т.Шевченка;

Басиста Яніна Вячеславівна – експертка з питань розширеної відповідальності виробника, керівник ГО "ЕКОСМАРТ", Координатор проекту Стала відбудова українських міст;

Тимченко Інна – фахівець з екології;

Підвальна Людмила – старший спеціаліст проекту "Екологічний моніторинг війни проти України" ОБСЄ;

Проць Богдан Григорович – кандидат біологічних наук, експерт з питань Green Deal у секторі біорізноманіття міжнародного проекту "Зелений порядок денний для Вірменії, Грузії, Молдови та України (GA GUMA)" в Стокгольмському інституті навколишнього середовища (SEI);

Орлова Наталія Миколаївна – головний спеціаліст департаменту з питань взаємодії з Верховною Радою України, іншими державними органами Секретаріату Кабінету Міністрів України;

Лукаевич Андрій Іванович – секретар Комітету екології та розвитку зеленої економіки Федерації роботодавців України;

Гончарова Юлія Юріївна – заступник Генерального директора з питань міжнародної діяльності та європейської інтеграції Федерації роботодавців України;

Кулик Ольга Володимирівна – директор Департаменту екології, енергетики та зеленої економіки Федерації роботодавців України;

Холявіцький Михайло Васильович – державний експерт служби з питань інформаційної безпеки та кібербезпеки Апарату РНБО України;

Аністратенко Віталій В'ячеславович – доктор біологічних наук, професор Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України;

Сундук Анатолій Миколайович – доктор економічних наук, Завідувач відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу Інституту демографії та проблем якості життя НАН України;

Бовсуновський Євген Олексійович – кандидат технічних наук, доцент кафедри екології Національного авіаційного університету України;

Бондаренко Анастасія Володимирівна – екологічний експерт Балтійського екологічного форуму;

Засядько Євгенія Володимирівна – експерт Української кліматичної мережі;

Веремійчик Георгій Костянтинович – експерт з питань зміни клімату Національного екологічного центру України;

Лукашевич Андрій – менеджер "Metinvest LLC";

Жавжарова Тетяна – голова ГО "Екосенс";

Андрій Палій – комунікаційний менеджер БО "Фонд "Енергетична дія для України";

Пузікова Валентина – Голова ГО "Антарес Інноваційна група";

Калашник Надія Сергіївна – в.о. завідувача кафедри публічного управління та адміністрування Національного лісотехнічного університету України;

Нагорна Анастасія – представниця NGO "Transport and Environment" (Брюссель);

Алієва Оксана – координатор програми "Зміна клімату і енергетична політика" Фонду ім. Гайнріха Бьоля, Бюро Київ – Україна;

Бондарев Павло – менеджер проектів з екології та технологій Асоціації виробників цементу України;

Сологуб Юлія – представник Інституту агроекології і природокористування НААН;

Книш Катерина – дослідниця Київської Школи Економіки;

Марія Дячук – фахівчиня відділу екологізації промисловості ГО "Екодія";

Гаврилюк Руслан – голова Національного екологічного центру України;

Телешун Ярослав – старший експерт з суспільно-політичних питань World Wildlife Fund;

Коломієць Валерія – директор ініціативи "Відновимо Україну" WWF в Україні;

Ялієва Олена – експертка з питань регуляторної політики, аналізу та моніторингу заходів на шляху до інтеграції України в ЄС з питань екології та сталого розвитку, радниця Pragma Consulting Group;

Ковтун Олена Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцентка кафедри кримінального та адміністративного права Академії адвокатури України;

Кисіль Оксана – експертка проєкту "Угода мерів-Схід";

Представники Міністерства фінансів України, Держекоінспекції Придніпровського округу та інших центральних органів виконавчої влади, представники ПРООН, ArenaS TechSupport, TechTeam Eng, наукової спільноти та громадськості.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

<i>Питання для розгляду</i>	
1.	"Відбудова України за європейськими принципами "зеленого відновлення" <i>Допов: Голова Комітету Бондаренко Олег Володимирович Заступник голови Комітету Криворучкіна Олена Володимирівна</i>

ВИСТУПИЛИ:

Бондаренко О.В., Криворучкіна О.В., Політіс Христофорос, Овчинникова Ю.Ю., Шуляк О.О., Герус А.М., Ситник Ю.І., Шахматенко Р., Рябчин О., Краснолуцький О.В., Грипич О.С., Сандей П'єр Карло, Міхалак Кшиштоф, Кейнхорст Юрген, Оспанова Сауле, Денісов Н., Вір Даг, Суярко К., Антипов В.І., Сагайдак М.П., Зубович І.О., Заруба Д.В., Попов М.М., Джигир Ю.А., Коваль О.В., Замазеєва Г.В., Гринчук С.В., Новоселов С., Гопчак І.В., Бучко В.А., Демиденко А.О., Циганок Л.В., Берзіна С.В., Шафранова О.В., Печений О.

Відкриваючи слухання Голова Комітету, народний депутат України Бондаренко О.В., закликав всіх присутніх вшанувати пам'ять героїв ЗСУ та всіх цивільних, які загинули внаслідок російського військового вторгнення в Україну. Далі Бондаренко О.В. висловив вдячність за міжнародну підтримку іноземним партнерам, описавши шлях України до "зеленого" курсу, враховуючи вплив війни на навколишнє середовище. Крім того, окресливши досягнення Верховної Ради України з "зеленого відновлення" у прийнятті низки євроінтеграційних законів, зокрема, рамкового Закону України "Про управління відходами", який започаткував принципи циркулярної економіки, Бондаренко О.В закликав до плідної співпраці та напрацювання якісних рекомендацій комітетських слухань.

Криворучкіна О.В. на початку виступу подякувала всім учасникам та міжнародним партнерам за допомогу, наголошуючи на важливості співпраці з іноземними колегами для отримання досвіду щодо "зеленого відновлення" України, навівши цитату Президента України щодо необхідності оперативно

розпочинати консолідовану співпрацю разом з усім демократичним світом. Також Криворучкіна О.В. пояснила очікування щодо чіткої урядової політики відновлення, яка б враховувала європейські "зелені" принципи, і запропонувала розпочинати слухання у трьох ключових блоках.

Політіс Христофорос у своєму виступі подякував за підтримку ініціативи Уряду Швеції та ООН з "зеленого" відновлення України, наголосивши на важливості збалансованого підходу до інвестування у відновлення з урахуванням впливу воєнних дій на довкілля, інформацію з розробки ефективних політик з управління довкіллям, спільної роботи з урядовими структурами і громадським сектором, та досягнення цілей сталого розвитку.

Блок 1 Поточний стан законодавства у сфері відбудови України та його відповідність принципам сталого розвитку: відповідність національного законодавчого базису принципам "зеленого відновлення"

Криворучкіна О.В. відкриваючи перший блок слухань в Комітеті, запросила до слова голову підкомітету з питань лісових ресурсів, біорізноманіття, природних ландшафтів, об'єктів природно-заповідного фонду та з питань адаптації законодавства України до положень Європейського Союзу Овчинникову Ю.Ю.

Овчинникова Ю.Ю. висловила вдячність за об'єднання на тему "зеленого відновлення" і збереження природи, акцентуючи важливість цієї теми для України, особливо під час воєнної агресії. Представивши презентацію щодо 10 умов припинення війни, в тому числі роботу над Екологічним договором і фінансову підтримку від міжнародних партнерів і Європейського Союзу, зокрема Ukraine Facility на 2024-2027 рік, доповідачка закликала до подальших кроків з прийняття важливих євроінтеграційних законопроектів, зокрема про екологічний контроль, а також щодо імплементації близько 150 актів ЄС, в тому числі пріоритетних у сфері управління відходами, кліматичній політиці, збереження біорізноманіття, водних ресурсів тощо. Овчинникова Ю.Ю. також навела приклад історичного кроку щодо впровадження Смарагдової мережі, програми LIFE спільно з Чеським Урядом, що включає об'єднання громадськості та міжнародних партнерів для відновлення дев'ятьох національних природних парків і біосферного заповідника України.

Шуляк О.О. зауважила на необхідності об'єднання зусиль комітетів, міністерств та громад для відновлення країни, і повідомила про створену робочу групу на базі Міністерства відновлення щодо покращення інфраструктури, сталого розвитку і циркулярної економіки, і підготовки нового законопроекту, який має базуватися на принципах Ukraine Facility, який передбачає 50 мільярдів євро до 2027 року і містить "зелене відновлення" як один з ключових елементів. Доповідачка повідомила, що, враховуючи потенціал громад для інвестицій, демографічні питання та стратегії охорони довкілля, ведеться збір інформації по громадам через ГІС-системи для формування пропозицій щодо сталого розвитку і поліпшення екологічної ситуації. Також Шуляк О.О. окреслила досягнення

областей та громад у затвердженні програми комплексного відновлення з планами розвитку сміттєпереробних заводів, будівництва та розмінування територій, в яких пріоритетними ставлять енергоефективність, циркулярну економіку та відповідність європейським стандартам.

Герус А.М. зосередив увагу присутніх на важких викликах у сфері енергетики, зокрема, збитках від російських атак на енергетичні об'єкти, а також щодо активного розвитку децентралізованої генерації на основі зеленої енергії і відновлювальних джерел енергії – збудованих сонячних і вітрових електростанцій, включаючи проекти на медичних та освітніх закладах. Також доповідач поінформував щодо розвитку проектів у сфері накопичувачів енергії, які є ключовим елементом для забезпечення стабільності енергопостачання, особливо у вечірні години пікового споживання.

Шахматенко Р. розпочав виступ з наголошення часу складних рішень, особливо у контексті "зеленого відновлення" на відміну від традиційного відновлення та вимір успішності цього процесу з необхідністю визначення відповідальних міністерств, парламент, бізнес, громадянське суспільство, і шляхів адаптування бізнесу до нових викликів та збереження балансу між швидким і "зеленим" відновленням. Також повідомив щодо значного прогресу і закликав на важливості обговорення цих питань на всіх рівнях для досягнення оптимального стратегічного напрямку розвитку.

Рябчин О. представив перші результати спільного ПРООН та KSE звіту по "зеленому відновленню" з акцентом на зелених рішеннях, спрямованих на підтримку енергетичного відновлення та реалізацію плану Ukraine Facility зі створенням спеціалізованих фондів та стратегій. Виступаючий також перерахував проблемні питання в концепції Build Back Better, починаючи з різного її розуміння структурами та навіть країнами, включаючи історичні контексти та глобальні виклики. Рябчин О. зазначив відсутність чітких нормативних показників "зеленості" і встановлення мінімальних вимог до екологічності проектів, що ускладнює визначення результативності та сприйняття зусиль у напрямку "зеленого відновлення", а також наголосив на різному тлумаченні терміну "зелений", що підкреслює потребу уніфікованих стандартів та чітких дефініцій у реалізації концепцій сталого розвитку.

Краснолуцький О.В. інформував, що багатомільярдна екологічна шкода, завдана військовими російськими діями довкіллю України фіксується Державною екологічною інспекцією та проводиться робота над відновленням України "зеленим" способом, включаючи проекти Ukraine Facility та розробку Екологічного договору для України, який розглядається для затвердження Кабінетом Міністрів України та має вирішити проблеми, пов'язані з екологічною відповідальністю та відновленням країни.

Грипич О.С. окреслила старт відкриття Україною переговорів з Європейським Союзом щодо вступу після представлення своїх досягнень та планів з євроінтеграції, в контексті якого Україна активно долучається до програми Ukraine Facility з включеними цілями у сфері довкілля, такими як низьковуглецевий розвиток, кліматична політика та збереження біорізноманіття,

а також долучення України до інших програм Європейського Союзу, таких як LIFE і "Horizon Europe" з цифровою трансформацією та захистом довкілля, з урахуванням перспектив і можливостей реалізації принципу Build Back Better.

Ситник Ю.І. повідомив про активні напрацювання військових екологів Міністерства оборони України в питання захисту довкілля шляхом паралельного методу роботи щодо імплементації стандартів НАТО в екологічну безпеку, з метою гармонізації роботи з євроатлантичними стандартами і забезпечення не лише питань захисту довкілля, а і питань інтеграції законодавства у сфері оборони до стандартів НАТО.

За результатами заслуховування доповідей першого блоку Криворучкіна О.В. оголосила про початок сесії запитань-відповідей, в якій взяли участь Берзіна С.В., Шахматенко Р., Салій К., Шафранова О.В., Овчинникова Ю.Ю.

Блок 2 Міжнародні рекомендації досягнення Україною цілей Green Deal у процесах відбудови

Відкриваючи другий блок слухань, Криворучкіна О.В. наголосила на унікальній можливості сталого розвитку України завдяки міжнародним партнерам-лідерам, які готові поділитись цінним досвідом, ґрунтовними знаннями і ресурсами задля досягнення Україною цілей Green Deal у процесах відбудови.

Сандей П'єр Карло відмітив пріоритетність гуманітарної роботи ПРООН, яка спільно з партнерами працюють над екологічними проектами, такими як обробка води, управління азбестом та охорона біорізноманіття, сприяючи сталому розвитку України, та зосереджують увагу на екологічних наслідках війни. Відмітив, що реформи з охорони навколишнього середовища є високовартісними і вимагають серйозних інвестицій, і оскільки криза може бути сприятливою можливістю для системної, якісної перебудови країни, зокрема зеленої відновлювальної діяльності, потрібно думати не лише стратегічно, а і системно, інклюзивно, інтегровано і більш якісно відбудовувати краще ніж раніше.

Міхалак Кшиштоф від імені Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) повідомив про відкриття спеціальної робочої програми співпраці з Україною, акцентуючи увагу на економічному аналізі і пріоритетах щодо енергетичної безпеки, екологічної реформи, стандартизації та фінансування зеленого відновлення, яке потребує ефективного використання грошей та стимулювання приватних інвестицій, з урахуванням екологічних стандартів. Також визначив важливість таксономії для розуміння "зелених" інвестицій, мобілізації приватних грошей та платформи "Зелене відновлення України" як інструменту для координації дій та міжнародної підтримки.

Кейнхорст Юрген в контексті рекомендацій з боку Федерального Міністерства екології Німеччини щодо відновлення України детальніше проінформував про проект Green Recovery Platform, наголосивши на необхідності уніфікації

стандартів, досвіді ЄС в енергетичній трансформації та принципах обережності, відповідальності та субсидіарності, які є ключовими елементами успішної екологічної політики і при впровадженні стратегій відновлення України. Крім того, наголосив на ефективному врядуванні з оптимізацією процесів адміністрування для залучення інвестицій, належного використання зелених елементів у класичній екологічній політиці, таких як принцип "хто забруднює, той платить" або внески за використання довкілля, стимулювання ресайклінгу та вторинної переробки матеріалів через фінансові інструменти, такі як "зелені" облігації та мейнстрімінг.

Оспанова Сауле відмітила історичний зв'язок від гельсінської до сучасних міжнародних угод щодо безпеки та середовищем як аспекту, що визнається ініціативами ОБСЄ та ОЕСР у відновленні екологічного впливу після конфліктів з оцінкою ризику катастроф, управління ресурсами та спільними ініціативами для забезпечення "зеленого відновлення" та майбутньої безпеки.

Денісов Н. представив презентацію, проведenu спільно ZOЇ та SIOPS, в основу якої покладена оцінка наслідків війни в Україні за період лютого 2022 року – лютого 2023 року, включаючи нагадування про екологічні наслідки військових дій, зокрема на довкілля та інфраструктуру, включаючи ризики для ядерних установок і середовища в регіоні Чорного моря, екологічні виміри та рекомендації для майбутнього з розглядом масштабних локальних і глобальних екологічних проблем, і потенціал відновлювальних джерел енергії як частини стратегії відновлення та адаптації до зміни клімату.

Вір Даг навів секторальні рекомендації з оцінки відновлення з застосуванням високопріоритетного підходу та координації міжнародних і національних партнерів для ефективної реалізації ресурсного регулювання розмінування та інфраструктури, що вимагає низькозатратних заходів і моніторингу відповідно до міжнародних стандартів. Також висловився щодо розробки всеохоплюючого плану екологічної оцінки та відновлення, синхронізованого з європейськими нормами, а також планування екологічного відновлення з урахуванням довгострокової перспективи та кореляції міжнародним досвідом.

Суярко К. поділилася досвідом Програми розвитку ООН в Україні щодо методологічної та методичної бази, яка наявна у ПРООН, з акцентами на необхідності тісної співпраці з ключовими міжнародними та експертними стейкхолдерами для оновлення екологічного законодавства, закріпивши методи оцінки збитків і шкоди, нанесеної воєнним вторгненням.

Криворучкіна О.В. поінформувала, що ПРООН за участі Уряду Швеції веде важливий проект, спрямований на підтримку Державної екологічної інспекції, створення координаційного центру для оцінювання екологічних збитків, закупівлю інноваційних мобільних станцій для підвищення технічної спроможності інспекції та підготовки до міжнародних судових вирішень щодо екологічної шкоди.

Антипов В.І. відзначив сенс визначення проблем та недоліків у реалізації "зеленого відновлення" задля привернення уваги і бажання досягти правильних

результатів, фокусуючись на визначенні "зеленого відновлення" як пріоритетних напрямів у бізнесі, включаючи екологічні технології, енергоефективність, циркулярну економіку та відновлення екосистем, що вимагає залучення більшого обсягу інвестицій та часу. Крім того доповідач відмітив, що верховенство права та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливими аспектами для сталого розвитку і руйнування бар'єрів непередбачуваності стратегій держави та відсутності конкурентних переваг для інвесторів. Також визначив необхідність об'єднання зусиль держави, бізнесу та суспільства в розумінні та підтримці цілей сталого розвитку з головними рушійними силами Європейської інтеграції в напрямку "зеленого відновлення". Блок завершився без сесії запитань – відповідей.

Блок 3 Інструменти та механізми "зеленого відновлення":

Загальний інструментарій: нагляд та контроль за процесами відновлення на принципах сталого розвитку; стале відновлення та інтегроване управління ресурсами: секторальні питання

Розпочинаючи третій блок, Сагайдак М.П. зазначив важливість сильного лідерства, міжнародного досвіду та наполегливості у відновленні України, що за умови вибору оптимальних інструментів і механізмів відбудови дозволить досягти значних результатів, навіть у короткостроковій перспективі.

Криворучкіна О.В. доповіла про формування в перші дні повномасштабного військового вторгнення в Україну оперативного штабу з об'єднанням зусиль Державної екологічної інспекції, Спеціалізованої екологічної прокуратури, Міністерства оборони, РНБО та СБУ, що надасть доказову базу для судового відшкодування екологічних збитків у міжнародних судових інстанціях.

Зубович І.О. окреслив наявні результати діяльності Державної екологічної інспекції України з відображенням у величезних цифрах зафіксованих екологічних збитків атмосфері, земельним і водним ресурсам України, що потребують відшкодування. Також навів досягнення застосування додатку "Екозагроза", що спрямований на фіксацію екологічних злочинів і залучення громадян до спільної діяльності з природоохоронними органами за допомогою використання сучасних методик, звітності та реагування на екологічні проблеми, і співпрацю з міжнародними партнерами для обміну найкращими практиками.

Заруба Д.В. відзначив значиму роль Держекоінспекції у військовий та післявоєнний періоди, а також допомогу у розробці ефективних підходів відновлення країни, сприяння розвитку технологій для сталого відновлення ресурсів та зменшення негативного впливу на природу за умови плідної співпраці з міжнародними організаціями. Також окреслив проблемні питання реформування Держекоінспекції щодо кількості працівників для ефективного фіксування негативного впливу на навколишнє середовище та удосконалення механізмів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання.

Попов М.М. нагадав присутнім щодо важливої ролі у розслідуванні екологічних злочинів, притягненні відповідальних осіб до відповідальності та координації правоохоронних органів в сфері протидії злочинності прокурорів України, включаючи Спеціалізовану екологічну прокуратуру. Окрім того, доповідач навів досягнення прокурорів у першому повідомленні про підозру за фактом екоциду чотирьом представникам російської армії, що атакували важливі об'єкти, які могли спричинити екологічну катастрофу у разі успішності їх агресивних намірів. Також Попов М.М. повідомив про координаційну нараду 29.08.2023 та 08.02.2024 під керівництвом Генерального прокурора України, за результатами яких вперше було визначено: пріоритетність розкриття та розслідування кримінальних правопорушень у сфері охорони навколишнього середовища, необхідність запровадження спеціалізації слідчих дізнавачів та працівників оперативних підрозділів при попередженні, виявленні і досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища шляхом створення окремих підрозділів у складі Національної поліції та головних управління Національної поліції в областях та місті Києві.

Джигир Ю.А. поінформував щодо важливого напрямку діяльності Міністерства оборони України з активної утилізації військового обладнання та боєприпасів, акцентуючи увагу на екологічних аспектах. Також навів статистичні дані щодо вражаючих масштабів забруднення вибухівкою, боєприпасами, які не вибухнули, та відходами внаслідок бойових дій, підкресливши потребу у спеціалізованих методах утилізації, і як приклад ініціативу Міністерства оборони України щодо запуску мобільних комплексів по безпечній та ефективній утилізації боєприпасів і мін з мінімізацією негативного впливу на здоров'я людей та довкілля.

Коваль О.В. додав, що Міністерство оборони України активно вносить зміни до наказів та адаптує особовий склад з метою забезпечення "зеленого відновлення" та можливості проведення заходів з охорони навколишнього середовища у плідній співпраці з МНС, ДССТ та гуманітарними організаціями з розмінування.

Криворучкіна О.В., подякувавши попереднім доповідачам, зфокусувала увагу учасників слухань на другій сесії третього блоку, яка присвячена секторальним питанням "зеленого відновлення", яке передбачатиме не лише подолання прямих наслідків війни, а і комплексний план розвитку держави.

Сагайдак М.П. відмітив фундаментальність питань підвищення енергетичної безпеки та розвитку "зеленої" енергетики в Україні, до проектів якої істотно зацікавленість проявляють органи місцевого самоврядування та суспільство.

Замазєєва Г.В. повідомила про створені Фонд декарбонізації та енергетичної трансформації України і Акціонерне товариство "Фонд декарбонізації України", що стануть ключовими фінансовими інструментами у вирішенні проблем з енергоефективністю та декарбонізацією; про доступні фінансові механізми та фонди спрямовані на розвиток енергоефективності зі зменшенням енергоспоживання і зменшенням викидів CO₂. Також подякувала ПРООН за розвиток ринку ESCO та напрямок спрямування приватного капіталу на відновлення країни.

Гринчук С.В. запевнила у власній залученості до питань "зеленої" трансформації, розвитку енергетики України за новими підходами та стратегіями, враховуючи інтеграцію до Європейського Союзу та необхідність зменшення викидів CO₂. Також додала, що Міністерство енергетики України постійно працює над зміцненням енергетичної інфраструктури, розвитком відновлювальної енергетики та створенням інструментів фінансової підтримки для цих напрямків, з урахуванням партнерства з міжнародними організаціями і фондами.

Шахматенко Р. окреслив реалізацію амбітних проектів ПРООН з прорахованими 10-мільярдними збитками енергетичній системі, а також збитків в економічній та соціальній сфері. Крім того, додав про впроваджену Урядом стратегію "зеленого відновлення" з конкретними цілями до 2050 року, включаючи розвиток нової якісної енергетичної системи, орієнтованої на відновлювальні джерела енергії та зменшення використання викопних палив і децентралізованої розподільної генерації та інфраструктури на рівні громад для забезпечення більшої гнучкості і зменшення вразливості. Також Шахматенко Р. повідомив щодо реагування ПРООН на критичні потреби Києва, Одеси та інших міст у наданні критичних енергоресурсів: автотрансформаторів, турбін, газотурбінних установок тощо; і спрямування зусиль на зелений перехід, готуючи обладнання до переходу на біогаз та водень; розробки програми на наступні 5 років, яка включає покращення короткострокової відповіді системи та залучення інвестицій для розвитку з метою створення портфоліо проектів зеленого переходу і привернення уваги інвесторів та донорів для розвитку стійкої енергоефективної енергетичної системи по всій Україні.

Новоселов С. навів дані щодо потреб української економіки на відновлення, в тому числі енергетичного сектору з підвищенням частки відновлюваних джерел енергії і відмови від вугілля, а також повідомив про проект з енергоефективності в громадських будівлях з використанням ESCO, що сприяє економії енергії та зменшенню викидів. Окреслив головні бар'єри для інвестицій у енергоефективність: високі відсоткові ставки в національній валюті, низьку здатність до поглинання бізнесу і держави, відповідність міжнародним фінансовим вимогам та довгий проектний цикл через залучення багатьох гравців, що ускладнює втілення проектів, особливо в умовах війни і відновлення країни. Також Новоселов С. надав рекомендації з залучення довгострокових інвестицій, враховуючи вимоги МФО і міжнародних банків щодо екологічних та фінансових практик, розбудови спроможності місцевих банків швидко фінансувати бізнес та оцінювати ризики, що відіграє важливу роль у відновленні економіки після війни, стимулювання розвитку ринку ESCO та прийняття рамкових умов на рівні країни для відбору енергоефективних проектів, що спростить відбір та впровадження таких проектів.

Замазєєва Г.В. висловила декілька рефлексій до попередених доповідей з запереченням про обізнаність будівельників щодо комплаєнсу, щодо спроможності бізнесу поглинати інвестиції, щодо розвитку ESCO сервісних контрактів для ефективного збереження коштів і ресурсів із зауваженням наявних механізмів фінансування через Фонд декарбонізації.

Шахматенко Р. відмітив необхідність бути драйверами "зеленого відновлення" малому та середньому бізнесу, з підтримкою для забезпечення доступу до коштів та можливості пройти оцінювання банків за стандартами ESG (environmental, social, governance).

Криворучкіна О.В. констатувала факт, що Комітет встановив рекорди за кількістю слухних пропозицій під час цих слухань, що гарантує розробку рекомендацій щодо "зеленого відновлення" і конкретизацію його змісту, надаючи чіткий дороговказ для органів влади щодо досягнення результатів.

Гопчак І.В. сформував ключові аспектами негайної відбудови країни у сфері управління річковими басейнами та водними ресурсами, використовуючи діагностичні програми для відновлення водних ресурсів і підходи "зеленого відновлення" з урахуванням новітніх технологій та законодавства ЄС, зокрема щодо необхідності інтегрувати зі стандартами Європейської Рамкової Директиви для досягнення доброго стану вод і забезпечення економічної безпеки країни. Також пояснив, що плани управління річковими басейнами включають програми для зменшення забруднення органічними, біогенними та небезпечними речовинами, покращення гідрологічного режиму та гідроморфологічного стану, що передбачає будівництво, реконструкцію та модернізацію очисних споруд і каналізаційних мереж для зменшення забруднення річкових басейнів.

Бучко В.А. повідомив про необхідність "зеленого відновлення" через використання мінеральних ресурсів за більш зеленими технологіями, що відповідають принципам і Цілям сталого розвитку, а також запроваджують принципи ESG в надрокористуванні. Також додав, що Державна служба геології та надр України працює над пріоритетом поступового запровадження ESG-звітування надрокористувачами з метою сталого надрокористування, зниження обсягу викидів CO₂, зменшення впливу на водні і земельні ресурси України, на біорізноманіття, а також запровадження сталих практик і кругової економіки.

Демиденко А.О. виступив з науковим обґрунтуванням та доповненням до висновків звіту ПРООН, у якому розглядається різниця між сталим розвитком і стійким розвитком, розкривши проблему незрозумілого визначення та оцінці екологічної шкоди в Україні, що перешкоджає ефективному управлінню та привабленню інвестицій. Закликав змінити визначення та підходи до оцінки екологічної відповідальності, щоб уникнути протиріч у законодавстві та побудувати спільну мову з міжнародним товариством.

Циганок Л.В. наголосила на необхідності оновлення природоохоронного законодавства в контексті управління небезпечними відходами, на невідкладних короткострокових заходах з мінімізації ризиків та створення інфраструктури для переробки небезпечних відходів, створення кластерів для повної глибинної переробки відходів, що може бути реалізовано на деокупованих територіях як приклад для усієї країни. Також привернула увагу до критичної ситуації пожежної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження, яка становить загрозу національній безпеці, особливо в період недостатньої готовності України до пожежонебезпечного сезону в зоні відчуження, особливо через незаконне вирубування лісу та погіршення готовності пожежної інфраструктури,

відсутності закупівель техніки для пожежогасіння і системи раннього виявлення пожеж.

Берзіна С.В. відмітила необхідність перегляду Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та врахування принципів сучасних інструментів для забезпечення "зеленої" відбудови, яка є ключовою для Європейського Зеленого курсу та циркулярної економіки, а також значення екологічної свідомості та консолідації дій, досвіду усіх попередніх доповідачів і представників міжнародних інституцій у реалізації екологічної складової. На прикінці виступу повідомила про розробку стандартів "зеленого будівництва" для дитячих закладів і шкіл, а також інструментів, таких як електронний каталог будівельних матеріалів та онлайн-калькулятор вартості життєвого циклу енергозалежних продуктів, які дозволять впроваджувати екологічні та енергоефективні підходи в будівництві і сприятимуть "зеленій" відбудові України.

Криворучкіна О.В. резюмувала щодо необхідності також зміни ментальності громадян щодо розуміння, що екологічніше не лише дорожче, але й очікувано буде мати додатковий економічний і екологічний ефект для суспільства.

Шафранова О.В. підкреслила важливість усвідомлення глибини проблематики для змін, які покладено в основу розбудови ще одної коаліції "Досить труїти Україну", до якої увійшло вісім промислових міст, і де ведуться екологічні дослідження разом з науковцями, аналіз законодавства і змін до нього, моніторинг судової практики в сфері захисту екологічних прав, і формуються висновки щодо недостатнього доступу до достовірної екологічної інформації.

Печений О. відзначив ключові напрямки щодо діяльності ПРООН як організації з багаторічним досвідом розчистки завалів, відходів руйнації та залишків війни, а також у налагодженні утилізації й ефективного управління такими відходами.

Криворучкіна О.В. підсумовуючи три блоки комітетських слухань, акцентувала на необхідності вироблення єдиного стратегічного бачення у напрямку відновлення України і колаборації спеціалістів різних сфер задля успішної реалізації "зеленої" відбудови країни та усвідомлення екологічних проблем суспільством. Також подякувала всім учасникам слухань та закликала надати пропозиції до Комітету з метою реалізації інтелектуального потенціалу експертної спільноти для вирішення екологічних проблем і вироблення спільного рішення щодо ефективної відбудови України за європейськими принципами "зеленого відновлення" за участі всіх стейкхолдерів.

За результатами проведення слухань у Комітеті планується підготовка та ухвалення відповідних рекомендацій.